

بررسی شاخص‌های انگیزه مؤثر در تحقق رسالت

نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران

اسماعیل خان احمدی*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۱۲/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۵/۰۳

چکیده

نظر به رسالت متفاوت نیروهای مسلح نظام اسلامی با سایر نظام‌ها و تأثیر عوامل غیر فیزیکی توان رزم در تحقق رسالت نیروهای مسلح؛ که دستاوردهای دفاعی-امنیتی چهار دهه گذشته گویای این واقعیت است و رسالت خطیر و سنگین نیروهای مسلح در گام دوم انقلاب اسلامی، این نوشتار بر آن است تا شاخص‌های انگیزه مؤثر در تحقق رسالت نیروهای مسلح را احصاء و به رشته تحریر در آورد. پژوهش حاضر، نوعی تحقیق آمیخته اکتشافی است؛ از این جهت که در روش کیفی از ابزار مصاحبه و در روش کمی از ابزار پرسشنامه استفاده شده است. جامعه تحقیق با استفاده از فرمول نسبت صفت ۹۶ نفر تعیین گردید. بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها؛ نظر به اینکه درجه آزادی ۹۹ و سطح معنی‌داری ۰/۰۰۰، میانگین شاخص‌های پنج‌گانه بالاتر از ۳ و اختلاف میانگین ۱/۱۲۸۰؛ مضاف بر تأیید فرضیه تحقیق؛ شاخص‌های انگیزه تأثیر بالایی در تحقق رسالت نیروهای مسلح دارند. نظر به رتبه بالا تأثیر شاخص‌های انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح؛ طیف کاملی از گزینه‌ها یک دفاع لایه‌بندی شده تحت عنوان پنج ظرفیت برای نظام اسلامی شکل خواهد گرفت که در مبحث نتیجه‌گیری به آن اشاره شده است.

واژه‌های کلیدی: انگیزه، رسالت، نیروهای مسلح، دفاع همه‌جانبه، رسالت الهی.

مقدمه

انگیزه با رویکردهای متفاوت نقش‌های متفاوت در تحقق رسالت نیروهای مسلح ایفا می‌نماید. در مصحف نور رویکرد معنوی انگیزه در موفقیت نبرد چنین تبیین شده: «... إِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتِينَ وَإِنْ يَكُنْ مِنْكُمْ مِائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا...» (سوره انفال، آیه ۶۵)؛ و اگر باشد از شما بیست تن شکبیا (در معرکه کارزار) پیروز خواهند شد بر دویست تن (از دشمنان) و اگر باشد از شما صد تن پیروز شوند بر هزار تن از آنان که کفر ورزیدند... در دیگر آیات رویکرد فوق چنین آمده: «... كَمْ مِّنْ فِتْنَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَتَهُ كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ» (سوره بقره، آیه ۲۴۹). چه بسا گروهی بس اندک که پیروز شده‌اند بر گروهی بسیار (از اهل کفر) به فرمان خدای و خدا با شکیبایان است. در اندیشه نظامی حضرت علی(ع) رویکرد فوق چنین تبیین شده: «...أَمَّا مَا ذَكَرْتُ مِنْ عَدَدِهِمْ فَإِنَّا لَمْ نَكُنْ نُقَاتِلُ فِيمَا مَضَىٰ بِالْكَثَرَةِ، وَ إِنَّمَا كُنَّا نُقَاتِلُ بِالنَّصْرِ وَالْمُعُونَةِ» (نهج‌البلاغه، خطبه ۱۴۶: فراز ۸). در باب شمار بسیارشان، ما در گذشته هرگز به پشت‌گرمی انبوهی سپاه نمی‌جنگیدیم، به امید یاری و مددکاری خداوند بود که می‌-

جنگیدیم ... در اندیشه نظامی حضرت نقش انگیزه مادی در موفقیت رزم چنین ابلاغ شده: «... وَأَفْضَلُ عَلَيْهِمْ مِنْ جِدَّتِهِ، بِمَا يَسْعُهُمْ وَ يَسَعُ مَنْ وَرَأَاهُمْ مِنْ خُلُوفِ أَهْلِيهِمْ، حَتَّىٰ يَكُونَ هَمُّهُمْ هَمًّا وَاحِدًا فِي جِهَادِ الْعَدُوِّ» (نهج‌البلاغه، نامه ۵۳: فراز ۵۵). از منابع مالی خود بیشتر در اختیارشان بگذارد، به قدری که خانواده‌شان در پشت جبهه در آرامش کامل باشند تا در نبرد با دشمن، سربازان اسلام تنها به یک چیز بیندیشند... .

رویکردهای انگیزه مؤثر در تحقق رسالت نیروهای مسلح در اندیشه دفاعی فرمانده کل قوا (مدظله) چنین تبیین شده: «... در مدیریت نیروهای مسلح، باید تقویت و ماندگاری انگیزه‌های عمیق دینی همواره مدنظر باشد و لحظه‌ای از آن غفلت نشود. تأثیر انگیزه‌های عمیق و ماندگار در انسان‌های مؤمن و شجاع در مقاطع حساس و سرنوشت‌ساز نمایانگر می‌شود. همان‌گونه که رزمندگان اسلام و نیروهای مسلح توانستند هشت سال در مقابل ارتش بعثی و کاملاً مجهز صدام که از سوی قدرت‌های بزرگ پشتیبانی می‌شد، مقاومت کنند و به پیروزی برسند...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۱/۰۲/۰۳). نظر به چنین نقش‌های مسئولین چنین توصیه شده‌اند: «توجه به روحیه و انگیزه کارکنان بسیار مهم و ضروری است انگیزه و روحیه در کنار آموزش، سازمان‌دهی تربیت و نظم و امکانات دو بال برای یک نیروی مسلح است» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۳/۱۲/۱۹).

५४

اهداف، سؤال، فرضیات و متغیرهای تحقیق

این پژوهش درصدد شناخت، استخراج و تعیین شاخص‌های عوامل انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح است. در واقع پاسخ به این سؤال که شاخص‌های عامل انگیزه مؤثر بر تحقق رسالت نیروهای مسلح کدام‌اند؟ ما را به هدف مورد اشاره رهنمون سازد. متغیر مستقل رسالت نیروهای مسلح؛ و شاخص‌های عامل انگیزه متغیر وابسته می‌باشد. همچنین فرضیه تحقیق چنین است که شاخص‌های عامل انگیزه نقش مؤثری بر تحقق رسالت نیروهای مسلح دارد.

ادبیات و مبانی نظری

۱- پیشینه: بررسی پیشینه‌ها نشان داد که تاکنون پژوهشی با موضوع فوق صورت نگرفته؛ اما بخشی از پژوهش‌های مرتبط با نیروهای مسلح، انگیزه و رسالت به شرح زیر می‌باشد:

یافته‌های پژوهش بگری و همکاران (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که انگیزه قدرت دارای بالاترین نمره و انگیزه اجبار پزشکی دارای پایین‌ترین نمره می‌باشد؛ بنابراین بایستی نیازهای انگیزشی دانشجویان برآورده گردد تا تمایل آن‌ها برای شرکت در فعالیت‌های ورزشی که در افزایش کارایی نیروهای مسلح نقش اساسی دارد؛ افزایش یابد.

یافته‌های پژوهش دلخواه و همکاران (۱۳۹۹) نشان می‌دهد که بین نسل‌های مختلف شاغل در بخش عمومی مورد مطالعه از لحاظ میزان انگیزه خدمت عمومی تفاوت معنی‌داری وجود دارد، به طوری که برخلاف حکمت متعارف، افراد نسل‌های جدیدتر در مقایسه با نسل‌های قدیمی‌تر دارای میزان بالاتری از انگیزه خدمت عمومی هستند.

یافته‌های پژوهش خان احمدی (۱۳۹۷) نشان می‌دهد بر مبنای فراز ۴۴ نامه ۵۳ نهج‌البلاغه برای نیروهای مسلح در نظام اسلامی رسالت امنیت پایدار با پنج رویکرد اعتقادی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی متصور است که از ناحیه این رسالت طیف کاملی از گزینه‌های دفاع همه‌جانبه نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

یافته‌های پژوهش مختاری (۱۳۹۴) پیرامون نقش انگیزش در مدیریت منابع انسانی از منظر قرآن نشان می‌دهد نظر به اینکه نیروی انسانی به‌عنوان یکی از مؤثرترین عوامل دخیل در تحقق اهداف سازمان‌ها مطرح است، انگیزش در منابع اسلامی به‌عنوان منبعی نوین جهت مدیریت سازمانی در نظام اسلامی مطرح می‌باشد.

یافته‌های پژوهش شکوهی (۱۳۹۵) نشان می‌دهد با بهبود ابعاد و مؤلفه‌های (پیشینه‌ای و دفاعی - امنیتی، دینی و معنوی) مرتبط با مؤلفه‌های سنجش (امید به نصرت الهی، مؤلفه حمیت و دل‌بستگی ملی) انگیزه کارکنان نیروهای مسلح ارتقاء خواهد یافت.

یافته‌های پژوهش حریری و دیگران (۱۳۹۳) مؤید آن است که میان انگیزش شغلی و اخلاق کار اسلامی و ابعاد مختلف انگیزش شامل: علاقه فرد به شغل، اهمیت شغل، مسئولیت‌پذیری و رضایت شغلی رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. بر اساس نتایج، اخلاق کار اسلامی رابطه تنگاتنگی با ابعاد انگیزش دارد و کارمندان اخلاق مدارتر برای خدمت با انگیزه‌ترند.

۲- مبانی نظری:

۱-۲- **نیروهای مسلح:** «به مجموعه قوای نظامی و انتظامی که برای دفاع سرزمینی در مقابل بیگانگان و یا مقابله با آشوب‌های داخلی و حفظ و حراست از منافع ملی تشکیل می‌شوند نیروهای مسلح اطلاق می‌گردد» (عصمتی‌پور، ۱۳۷۹: ۷). به عبارت دیگر به مجموعه ستاد کل نیروهای مسلح، ارتش جمهوری اسلامی ایران، سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نیروی انتظامی، وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح اطلاق می‌شود (رستمی، ۱۳۸۶).

الف) ستاد کل نیروهای مسلح: عالی‌ترین رده و سلسله‌مراتب نیروهای مسلح است که برحسب مأموریت، فرمان‌ها و تدابیر ابلاغی از سوی فرماندهی معظم کل قوا، وظیفه هماهنگی و نظارت بر نیروهای مسلح و پشتیبانی از آن‌ها را بر عهده دارد (ماه‌پیکر، ۱۳۹۵: ۳۸۶).

ب) ارتش جمهوری اسلامی ایران: سازمانی است که دفاع و پاسداری از استقلال و تمامیت ارضی و نظام ج.ا.ا. را در مقابل هرگونه تهدید و تجاوز خارجی مرزی از زمین، هوا و دریا را به عهده دارد (عصمتی‌پور، ۱۳۷۹: ۲۹). جایگاه رسالت ارتش در اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) چنین ترسیم شده: «... امروز شما نور چشم ما هستید و ما به وجود امثال شما باید افتخار کنیم و شما باید برای اسلام یک ارتش قوی و یک ارتش مستقل باشید. ارتش یکی از ارکان یک کشور است...» (صحیفه نور، ج ۱۷: ۲۵). رسالت منبعث از انگیزه الهی ارتش در اندیشه دفاعی معظم له چنین ترسیم شده: «... ارتش جمهوری اسلامی ایران تنها ارتش در دنیا است که برای آرمان‌ها و اهداف اسلامی مبارزه می‌کند. برادران ارتشی ما نشان دادند و ثابت کردند که بر سر پیمان صادقانه خود با امام، اسلام و قرآن تا پای جان ایستاده‌اند...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۶۶).

ج) سپاه پاسداران انقلاب اسلامی: نهادهی است تحت فرماندهی عالی مقام معظم رهبری که هدف آن نگهداری از انقلاب اسلامی و دستاوردهای آن و کوشش مستمر در راه تحقق آرمان‌های الهی، گسترش حاکمیت قانون خدا طبق قوانین جمهوری اسلامی ایران، تقویت کامل بنیه دفاعی ج.ا.ا، از طریق همکاری با سایر نیروهای مسلح و آموزش و سازمان‌دهی نیروهای مردمی می‌باشد (عصمتی‌پور، ۱۳۷۹: ۶۰). جایگاه و رسالت منبعث از انگیزه الهی این نهاد در اندیشه دفاعی حضرت امام(ره) چنین ترسیم شده: «... سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که مولود مبارک انقلاب اسلامی است، در همه جهان پس از صدر اسلام، پدیده بی‌سابقه‌ای است. این پدیده در حقیقت مظهر عینی و مجسمی است برای شعارهای انقلاب اسلامی، شعار ایستادگی در مقابل همه ابرقدرت‌های بزرگ با سلاح اتکال به خدا، شعار غلبه خون بر شمشیر و شعار حرکت برای نجات مستضعفان و از همین روست که سلطه‌های بزرگ در سراسر جهان با چشم انزجار و نفرت، بدین پدیده الهی می‌نگرند چنان که به انقلاب اسلامی» (سپاه، ۱۳۸۲: ۳۶۸).

رویکرد فوق در اندیشه دفاعی فرمانده کل قوا(مدظله) چنین ترسیم شده: «... سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در سایه روح الهی و معنوی‌ای که از سرچشمه جوشان دل منور و روح مصفای آن امام عارفان و قدوه صالحان پیوسته می‌جوشید و بیش از همه، جوانان رزمنده و خالص سپاه و بسیج را سیراب کرد، توانست نقش تعیین کننده‌ای را در دفع حمله ایدای استکبار به جمهوری اسلامی ایفا کند...» (حدیث ولایت، ج ۸: ۳۱).

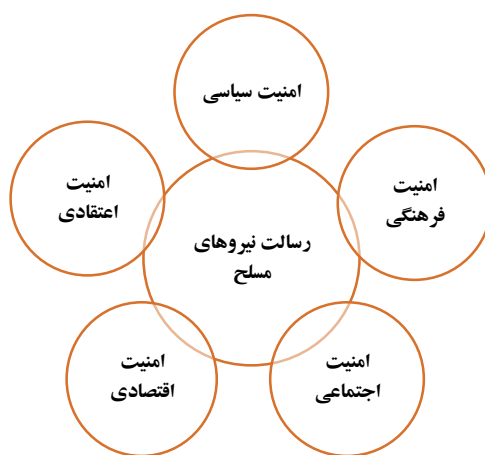
د) نیروی انتظامی: سازمانی مسلح در تابعیت فرماندهی کل قوا وابسته به وزارت کشور. هدف تشکیل نیرو، استقرار نظم و امنیت، تأمین آسایش عمومی و فردی، نگهداری و پاسداری از دستاوردهای انقلاب اسلامی در چهارچوب قانون است (ماه‌پیکر، ۱۳۹۵: ۶۹۷). نقش انگیزه الهی در تحقق رسالت نیرو انتظامی در اندیشه دفاعی فرمانده کل قوا(مدظله) چنین ترسیم شده: «... همه توانمندی‌ها و امکانات و ابتکار عمل را برای ارتقاء کیفیت و مأموریت‌های قانونی آن سازمان با استفاده از عناصر مؤمن و کارآمد به کار گیرید...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۴/۰۴/۱۸). رویکرد فوق در دیگر فراز اندیشه دفاعی معظم له چنین ترسیم شده: «... آنچه مردم از نیروی انتظامی توقع دارند. این است که قوی، مقتدر، هوشمند، پیچیده، سالم، امین، سریع و به هنگام، مؤدب، اهل بیان و تفاهم با مردم باشند» (احمدوند، ۱۳۸۷: ۱۰). در دو رهنمود رویکردهای انگیزه مشهود است.

ه) وزارت دفاع: وزارتخانه‌ای است که عهده‌دار امور مربوط به نیروهای مسلح یک کشور است (ماه‌پیکر، ۱۳۹۵: ۷۱۳). اهم وظایف آن عبارت است از هدایت و هماهنگ کردن امورات پژوهشی نیروهای مسلح،

امور تحقیقات، ساخت و تولید وسایل و تجهیزات نیروهای مسلح، انجام خارج از مقدرات سازمان‌های نیروهای مسلح، انجام خریدهای خارجی نیروهای مسلح، تأمین خدمات درمانی، انجام امورات بیمه‌ای نیروهای مسلح و تأمین نقشه‌های مورد نیاز نیروهای مسلح ...

۲-۲- رسالت نیروهای مسلح: خلقت انسان به‌عنوان موجودی برخوردار از ویژگی‌های چون عقل، تفکر، تدبیر، قدرت تصمیم‌گیری، ... منجر به شکل‌گیری دو جبهه حق و باطل گردید. قرآن کریم رویکرد دو جبهه؛ و راهبرد کلان آن‌ها را چنین تبیین نموده: الف) جبهه حق: «...اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ» (سوره بقره، آیه ۲۵۷). خدا دوست کسانی است که ایمان آورده‌اند و بیرون می‌آورد ایشان را از تاریکی‌ها به‌سوی روشنایی. ب) جبهه باطل: «... وَالَّذِينَ كَفَرُوا أُولَئِكَ هُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُم مِّنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ خَالِدُونَ» (سوره بقره، آیه ۲۵۷)؛ و آنان که کفر ورزیدند دوستانشان گردن‌کشاند آن طاغوت بیرون می‌آورند کافران را از روشنایی به‌سوی تاریکی‌ها. راهبردهای نظام سلطه در راستای تحقق اهداف متصور در نامه ۹ نهج‌البلاغه چنین تبیین شده: الف) راهبرد ترور (وحشت): «فَارَادَ قَوْمُنَا قَتْلَ نَبِيِّنَا» آهنگ کشتن پیامبر ما کردند. ب) راهبرد شورش (بحران‌های اجتماعی) «وَاجْتِيَا حَاصِلُنَا» و خواستند که ریشه ما برکنند. ج) راهبرد تصویب قوانین (داماتو): «وَهَمُّوا بِنَا الْهَمُومِ» پس درباره ما بارها نشستند و رأی زدند. د) راهبرد نفوذ: «وَفَعَلُوا بِنَا الْأَفَاعِيلَ» و بسا کارها کردند. د) راهبرد تحریم: «وَمَنْعُوا الْعَذْبَ» از زندگی شیرین منع‌مان نمودند. ه) راهبرد تجزیه (جنگ‌های داخلی) «وَأَخْلَسُونَا الْخَوْفَ» با وحشت دست به گریبانمان ساختند؛ و) راهبرد جنگ روانی: «وَوَاضَطُّرُونَا إِلَى جَبَلٍ وَغَيْرِ» وادارمان کردند که بر کوهی صعب زیستن گیریم. ز) راهبرد نظامی: «وَأَوْ قَدُّوَا لَنَا نَارَ الْحَرْبِ» سپس برای ما آتش جنگ افروختند...». نظر به تهدیدات متصور، رسالت نیروهای مسلح در منشور حکومت اسلامی چنین ابلاغ شده: «...فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ: الف) امنیت اجتماعی: «حُصُونُ الرَّعِيَّةِ» دژهای استوار رعیت‌اند. ب) امنیت سیاسی: وَ زَيْنُ الْوَلَاةِ-زینت والیان. ج) امنیت اعتقادی: وَ عِزُّ الدِّينِ-دین خدا به آنها عزت یابد. د) امنیت اقتصادی: «وَسَبُلُ الْأَمْنِ» راه‌ها به آن‌ها امن گردد. ه) امنیت فرهنگی: «وَلَيْسَ تَقُومُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ» و کار رعیت جز به آن‌ها استقامت نپذیرد.

شکل شماره (۱): رسالت نیروهای مسلح مستخرج از منظر نهج البلاغه (نگارنده: ۱۴۰۰).

رسالت فوق در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله) چنین ترسیم شده: «... اهمیتی که برای این مجموعه قائلیم، اولاً از این جهت است که مجموعه نیروهای مسلح، برترین عامل در حفظ امنیت کشورند. نیروهای مسلح به گفته امیر مؤمنان دژ ملت، بازوی ملت، حصن و حصار مستحکم مردم سرزمین‌های خود هستند و امنیت را این‌ها تأمین می‌کنند...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۷/۱۴).

۳-۲- انگیزه: انگیزه از مهم‌ترین زمینه‌های پژوهشی مؤثر در رفتار فرد در سازمان است (خورشیدی، ۱۳۸۹: ۱۸). انگیزش عبارت از تمایل به انجام کار است و در گرو توانایی فرد، تا به این وسیله نوعی نیاز تأمین شود (رابینز، ۱۳۷۸: ۷۲). انگیزه عامل و نیرویی است درونی که رفتار فرد را موجب می‌شود و در جهت معین سوق می‌دهد و او را به‌طور آشکار، به فعالیتی خاص وا می‌دارد. انگیزه مفهومی است که هم به محرک رفتار و هم به نتیجه و هدف رفتار اشاره دارد؛ بنابراین انگیزه از جنبه تصور، مقدم بر رفتار و از نظر تحقق خارجی، مؤخر و مترتب بر رفتار است (شجاعی، ۱۳۸۵: ۶۰).

انگیزه به عوامل زیستی، یا اجتماعی یا آموخته‌های محیطی گفته می‌شود که رفتار مبتنی بر هدف را آغاز می‌کنند، یا از بروز آن جلوگیری می‌کنند (پارسا، ۱۳۸۰: ۸۳)؛ و برخوردار از سه کارکرد می‌باشد: الف) انرژی‌زایی: منظور از این مفهوم انرژی یا نیروی است که در موجود زنده وجود دارد و باعث فعالیت او می‌شود. ب) هدایت‌گری: رفتار در جهت خاص سوق پیدا می‌کند. ج) مداومت رفتار: یعنی در انسان توان و استقامت حرکت در مسیر را ایجاد می‌کند.

آیت‌الله مکارم شیرازی معتقد است انگیزه را می‌توان به سه نوع تقسیم کرد: الف) انگیزه پنداری ب) انگیزه مادی ج) انگیزه معنوی. مهم‌ترین و نیرومندترین انگیزه‌ها، انگیزه‌های معنوی است. خواه در شکل انگیزه‌های والای انسانی و مردمی باشد یا خواه انگیزه الهی که پشتوانه آن عشق به الله، سعادت جاویدان، آرامش عمیق روحی و وجدان است (احسانی، ۱۳۸۸: ۹۰). انگیزه معنوی انگیزه کارساز تلقی؛ و سه عملکرد بر آن مترتب است: الف) قدرت زیاد ب) تداوم حرکات ج) روح متعالی.

انگیزه محرکی است که افراد را در انجام وظیفه و مأموریت تشویق و ترغیب نموده و توان رزمی را افزایش می‌دهد که معنوی، مادی یا ملی است. ولی بُعد معنوی اثرات تعیین‌کننده‌ای داشته که باید در ایجاد آن تلاش نمود (دانشگاه امام حسین(ع)، ۱۳۷۳: ۲). در فرهنگ عمید انگیزه چنین تعریف شده: «سبب، باعث، علت و آنچه کسی را به کاری برانگیزاند» (عمید، ۱۳۷۷: ۲۵۰). در جای دیگر این عامل چنین تعریف شده: «سبب، باعث، علت، آنچه کسی را به کاری برانگیزاند و برای انجام آن کار محرک او باشد هرچه قدر انجام عمل با دلایل مختلف برای انسان توجیه شود میل او برای انجام آن بیشتر خواهد شد قوت و ضعف انگیزه با تلاش انسان برای انجام یک عمل نسبت مستقیم دارد و به دیگر سخن هیچ رفتاری را فرد انجام نمی‌دهد مگر اینکه انگیزه‌ای محرک او باشد» (عبدی، ۱۳۸۱: ۲۶). دیگر کارشناس بر این باور است: انگیزه، یک وضع روانی است که رفتار را در جهت هدف یا هدف‌هایی نیرو می‌دهد، فعال می‌سازد، به حرکت در می‌آورد، هدایت می‌کند و بالأخره آن را در مسیر هدف قرار می‌دهد (نائینی، ۱۳۸۵: ۲۴۴).

انگیزه در اندیشه دفاعی حضرت امام(ره) چنین تبیین شده: «من به جرئت مدعی هستم که ملت ایران و توده میلیونی آن در عصر حاضر بهتر از ملت حجاز در عهد رسول‌الله (ص) و کوفه و عراق در عهد امیرالمؤمنین(ع) و امام حسین(ع) می‌باشند آن حجازی که در عهد رسول‌الله(ص) مسلمانان نیز اطاعت از ایشان نمی‌کردند و به جبهه نمی‌رفتند؛ که خداوند تعالی در سوره توبه با آیاتی آن‌ها را توبیخ فرمود... و ما امروز می‌بینیم که ملت ایران از قوای مسلح نظامی و انتظامی و سپاه و بسیج تا قوای مردمی از عشایر و داوطلبان و از قوای در جبهه‌ها و مردم در پشت جبهه با کمال شوق و اشتیاق چه فداکاری‌هایی می‌کنند و چه حماسه‌ها می‌آفرینند... و اسلام باید افتخار کند که چنین فرزندان تربیت نموده...» (امام خمینی، ۱۳۷۸: ۲۲-۲۳). در دیگر فراز اندیشه حضرت امام(ره) انگیزه چنین تبیین شده: «... جوان‌های ایران با انگیزه دارند خودشان را به جبهه می‌رسانند و شهادت را فوز عظیم می‌دانند... این انگیزه برای اسلام است وقتی انگیزه برای اسلام شد دیگر لذت دارد نه غم...» (صحیفه نور، ج ۲۰: ۲۰۴).

انگیزه در اندیشه دفاعی فرمانده معظم کل قوا چنین تبیین شده: «... مهم‌ترین سنگر یک انسان، ایمان، انگیزه و عشق اوست. نباید اجازه دهید این سنگر را در دل‌ها فرو بریزند و از بین ببرند...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۰/۰۷/۰۴). معظم له نقش انگیزه در تحقق اهداف را چنین تبیین می‌فرماید: «... شوق، شور، ایمان، انگیزه، دشمن‌شناسی و موقع‌شناسی این ملت، نمی‌گذارد دشمن در اهداف و مقاصد خود کامیاب شود...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۷۴/۱۲/۰۱) بر اساس مطالعات اکتشافی نیروهای مسلح نظام اسلامی در چهار دهه گذشته با بهره‌گیری از انگیزه با رویکردهای متصور در قلمرو و جغرافیای سیاسی نظام اسلامی (دفاع مقدس، جغرافیایی مقاومت) به بهترین شکل رسالت خود را جامه عمل پوشانند. در این بخش از نوشتار شاخص‌های عامل انگیزه که زمینه چنین حرکت شگفت انگیز و معجزه‌آسا را مهیا ساخت، تشریح و تبیین می‌گردد.

الف) احساس رسالت الهی (وظیفه و اداء تکلیف): نقش این شاخص در اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) چنین تبیین شده: «... انگیزه قدرت‌هایی که ما داریم، انگیزه این است که ما برای خدا جنگ می‌کنیم... این انگیزه لشکر اسلام است. در صدر اسلام هم همین انگیزه بوده، الآن هم همین انگیزه است...» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۲۵۰) در دیگر فراز اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) این مهم چنین ترسیم شده: «... انگیزه ملت و قوای مسلح ایران از اسلام و قرآن کریم به نفع ملت‌های اسلامی و مستضعفان جهان است...» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۲۳۹). در مناسبتی دیگر پیرامون نقش این شاخص می‌فرماید: «... امروز ما در حال دفاع هستیم و دفاع از کشور یکی از عبادات بزرگ است...» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۳۹).

پیرامون نقش این شاخص در بسیج شونددگی و ارتقاء روحیه پیش برندگی رزمندگان اسلام می‌فرماید: «... بر قوای مسلح اسلامی، اعم از ارتش، سپاه، بسیج و سایر قوای نظامی و انتظامی تا نیروهای مردمی در جبهه و پشت جبهه است که چون سیلی خروشان مزدوران جبهه را از کشور اسلامی‌شان برانند و ایران عزیز را از این خس و خاشاک‌ها پاک نمایند و بدانند که نیروی ایمان پیروز است...» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۲۴۰). در جمع مسئولان صداوسیما حضرت امام (ره) پیرامون نقش این شاخص در حرکت سیل‌آسای ملت در دفاع از نظام اسلامی می‌فرماید: «... از اول من گفته‌ام که ما به شرط اینکه پیروز بشویم در میدان نیامده‌ایم ما برای ادای یک وظیفه اسلامی و وجدانی ملی وارد شده‌ایم در این میدان...» (صحیفه نور، ج ۱۶: ۴۰۵). نقش این شاخص بر حضور منسجم ملت در دفع تهاجم استکبار در اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) چنین تبیین شده: «... بدانید که اسلام در خطر کفر است اگر چنانچه امروز یک کلمه عقب‌نشینی

کنیم اگر ملت یک کلمه سستی به خودش راه بدهد و عقب‌نشینی کنند، نوامیس‌اش، اموال‌اش، جان‌های جوان‌هایش همه‌اش به باد خواهدرفت ...» (صحیفه نور، ج ۱۷: ۴۹۷).

ب) دفاع همه‌جانبه: رویکرد جنگ همه‌جانبه در نبرد نظام سلطه در راستای شکست جمهوری اسلامی در مبادرت در اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) چنین ترسیم شده: «... استکبار از همه کمینگاه‌های سیاسی و نظامی و فرهنگی و اقتصادی به ما حمله کرده‌است ...» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۸۹). براین اساس خطاب به مردم و مسئولان می‌فرمایند: «... باید در دفاع از اسلام محکم‌تر از همیشه با تمام توان در مقابل تجاوز نظامی، سیاسی و فرهنگی جهان‌خواران بایستید، چرا که امروز دنیای استکبار خصوصاً غرب خطر رشد اسلام ناب محمدی (ص) را علیه منافع نامشروع خود درک کرده‌است» (صحیفه امام، ج ۲۱: ۳۲۶). در دیگر فراز اندیشه دفاعی حضرت امام (ره) نقش این شاخص بر حضور چشم‌گیر مردم در دفاع چنین تبیین شده: «... ما دفاع داریم می‌کنیم از شما و از کشور خودمان. ما از نوامیس شما دفاع می‌کنیم. ما دفاع از علمای شما می‌کنیم. ما دفاع از متدین شما می‌کنیم. ما دفاع از ملت شما می‌کنیم ...» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۷۰). در دیگر مناسبت پیرامون نقش این شاخص در حضور مجاهدانه رزمندگان در جبهه‌ها و تحقق اهداف می‌فرمایند: «... حضرات آقایان در هر نقطه که هستند مردم را برای جنگ و درگیری با آمریکا و اذتاب خونخوارش چون عراق آماده کنند که جنگ جنگ است و عزت و شرف و میهن و دین ما در گروه همین مبارزات است و میهن از جان عزیزتر ما، منتظر تا یکایک فرزندان خود را برای نبرد با باطل مهیا سازد» (صحیفه نور، ج ۱۳: ۲۴۳).

ج) تنبیه متجاوز: پیرامون این شاخص حضرت امام (ره) می‌فرمایند: «... تکلیف ما این است که در مقابل ظلم بایستیم و این کسی که تعدی به ما کرده است تودهنی به او بزنیم و تا این قضیه را دنیا قبول نکند این جنگ هست ...» (صحیفه نور، ج ۱۹: ۱۹۹). در مناسبتی دیگر این مهم چنین مورد خطاب قرار گرفته: «... در میدان جنگ تحمیلی متجاوز جسور را که با کمال جهالت از وعده‌ها و نویده‌های امریکا اغفال و خود را در این دام انداخت آن‌چنان ادب کرد که اینک به هر دولتی پناه برده و به هر دری می‌زند که خود را از این دام خود ساخته نجات دهد ولی به حمدالله موفق نخواهد شد ...» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۱۷۴). در جمع خطبا پیرامون نقش این شاخص در دفاع مقدس و تحقق اهداف می‌فرمایند: «... باید این فتح را تا آنجا دنبال کنیم و ادامه دهیم که متجاوز سر جای خودش بنشیند یعنی متجاوز از بین برود ...» (صحیفه نور، ج ۱۸: ۴۴).

(د) **احقاق حق:** پیرامون نقش این شاخص منطبق با فطرت انسان و مؤثر در بسیج شونذگی و مشارکت حداکثری مردم در جبهه‌ها و تحقق اهداف حضرت امام(ره) چنین می‌فرمایند: «... در حین اینکه ما از جنگ گریزان هستیم، لکن دفاع که حق هر انسانی است و واجب است بر هر انسانی از دفاع از خود و دفاع از کشور خود و دفاع از دین خود، ما به‌عنوان دفاع در مقابل این قدرت‌ها ایستاده‌ایم... جنگ دفاعی از تکلیف‌های شرعی و وجدانی و انسانی همه است» (صحیفه نور، ج ۱۵: ۴۰۰). رویکرد فوق در دیگر فراز اندیشه دفاعی حضرت امام(ره) چنین تبیین شده: «... ما برای احقاق حقوق فقرا در جوامع بشری تا آخرین قطره خون دفاع خواهیم کرد...» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۸۷).

(ه) **دریافت امتیازات مادی:** نقش این شاخص بر ارتقاء عملکردها را حضرت علی(ع) به سردار سپاه اسلام مالک اشتر چنین ابلاغ می‌فرمایند: «... وَ لِيَكُنْ أَثَرُ رُؤُوسِ جُنْدِكَ عِنْدَكَ مَنْ وَاسَاهُمْ فِي مَعُونَتِهِ». برگزیده-ترین فرماندهان سپاه تو کسی باشد که از همه بیشتر به سربازان کمک نماید و از امکانات مالی خود بیشتر در اختیارشان گذارد... (خان‌احمدی، ۱۳۹۹: ۱۰۹). رویکرد فوق در اندیشه نظامی حضرت امام(ره) چنین تبیین و ابلاغ شده «... ولی وظیفه ماست که در حد توان و مقدورات قدرشناس زحمات آنان باشیم و من میل ندارم این قدرشناسی در حد تعریف و تمجید ظاهری خلاصه شود بلکه باید در همه نوع امتیازات اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی به آنان بها داده شود...» (صحیفه نور، ج ۲۱: ۳۸).

روش‌شناسی

۱- **نوع و روش تحقیق:** پژوهش حاضر، نوعی تحقیق آمیخته اکتشافی است؛ زیرا آمیخته‌ای از تحقیق پیمایشی و مبتنی بر نظرخواهی از متخصصان و خبرگان؛ که هم از ابزار کمی (پرسشنامه) و هم از ابزار کیفی (مصاحبه) استفاده شد. لذا، تحقیق در دو مرحله متوالی انجام گرفت: در مرحله یکم پژوهشگر، بر اساس روش تحلیل مفهومی و محتوایی تلاش می‌کند با مرور ادبیات و پیشینه تحقیق، مصادیق هر شاخص را شناسایی و به‌صورت یک ساختار مفهومی تدوین کند. در مرحله دوم، اعتباربخشی چارچوب تدوین شده برای مطالعه میدانی در دستور کار بود که در آن از روش‌های کیفی (مصاحبه عمیق) و کمی (پرسشنامه) استفاده گردید. جهت سنجش تأثیر شاخص‌های انگیزه بر عملکرد نیروهای مسلح در تحقق اهداف از پرسشنامه محقق ساخته، با پنج سؤال بسته در پنج سطح لیکرت و یک سؤال باز استفاده گردید.

۲- **نمونه آماری روش نمونه‌گیری:** نمونه آماری عبارت است از بخشی از جامعه که معرف کل است. به عبارتی نمونه‌گیری یعنی انتخاب تعدادی از افراد، حوادث و اشیاء از یک جامعه تعریف شده به‌عنوان

نماینده آن جامعه. جامعه تحقیق را جمعی از فرماندهان عالی دفاع مقدس که با استفاده از فرمول نسبت صفت تعداد ۹۶ نفر تعیین گردید.

$$n = \frac{t^2 pq}{d^2} = \frac{1/96^2 \times 0/50 \times 0/50}{0/10^2} \Rightarrow 96$$

۳- پایایی و روایی تحقیق:

۱-۳- پایایی: ابزار که از آن به اعتبار، دقت و اعتمادپذیری نیز تعبیر می‌شود. عبارت است از این که اگر یک وسیله اندازه‌گیری که برای سنجش متغیر و صفتی ساخته شده، در شرایط مشابه در زمان یا مکان دیگری مورد استفاده قرار گیرد، نتایج مشابهی از آن حاصل شود (حافظنیا، ۱۳۸۹: ۱۸۳). به منظور سنجش اعتبار، دقت و اعتمادپذیری پرسش‌نامه‌ها به‌طوری که از خاصیت تکرارپذیری و سنجش نتایج یکسان برخوردار باشد، یک مرحله پیش‌آزمون انجام می‌گیرد. معمولاً آلفای کمتر از ۰/۶ پایایی ضعیف، ۰/۶ تا ۰/۸ پایایی قابل قبول و بالاتر از ۰/۸ نشان دهنده پایایی بالا هست. پس از وارد کردن داده‌ها، در نرم‌افزار Spss پایایی (آلفای کرونباخ^۲) پرسشنامه ۰/۸۵۴ تعیین گردید.

۲-۳- روایی: منظور از روایی این است که مقیاس و محتوای ابزار یا سؤالات مندرج در ابزار و روش تحقیق، دقیقاً متغیرها و موضوع مورد مطالعه را بسنجد (حافظنیا، ۱۳۸۹: ۱۸۲). برای تعیین روایی از روش والتزوباسل با محاسبه شاخص CVI استفاده گردید. خبرگان، وضعیت هر مضمون را بر اساس پرسشنامه با طیف چهار^۳ قسمتی لیکرتی تعیین نمودند؛ که نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها از طریق فرمول CVI به شرح جدول ذیل می‌باشد:

$$CVI = \frac{\text{تعداد متخصصانی که به مضمون نمره ۳ و ۴ داده‌اند}}{\text{تعداد کل متخصصان}}$$

1. Reliability

2. Cronbach's Alpha Coefficient

۳- «مربوط نیست» با عدد ۱ «نسبتاً مرتبط است» با عدد ۲ «مربوط است» با عدد ۳ «کاملاً مرتبط است» با عدد ۴ مشخص گردید.

جدول شماره (۱): ضریب لاوشه

گویه‌ها	CVI	CVI کل
احقاق حق	۱	۰/۹۲
تنبیه متجاوز	۱	
رسالت الهی	۰/۸	
دفاع همه‌جانبه	۰/۹	
امتیازات مادی	۰/۹	

بر اساس ارقام مندرج در جدول روایی کل پرسشنامه ۰/۹۲ و خرده مقیاس‌های پرسشنامه بین ۰/۸ تا ۱ به‌دست آمده است. نظر به اینکه ضریب تمامی ابعاد نزدیک به یک می‌باشد پرسشنامه از روایی بالایی برخوردار است.

یافته‌های پژوهش

۱- جمعیت‌شناسی:

جدول شماره (۲): جمعیت‌شناسی تحقیق

سنجه	تحصیلات					
	مدرک	دکتر	کارشناسی ارشد	کارشناسی	فوق‌دیپلم	
	درصد	٪۲۴	٪۲۲	٪۵۰	٪۴	
	درجه	سرلشگر	سرتیپ	سرتیپ ۲	سرهنگ	سرهنگ ۲
	درصد	٪۱	٪۲	٪۲۷	٪۶۹	٪۱
	سنوات	سال	۲۰ ماه	۳۰ ماه	۴۰ ماه	۵۰ ماه و بالاتر
	درصد	٪۱۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۲۰	٪۵۰

ارقام مندرج در جدول (۲) پیرامون جمعیت‌شناسی اعم از تحصیلات، سابقه، تجربه و درجه پاسخ‌گویان مؤید آشنایی و تسلط کامل به موضوع می‌باشد. لذا موجب اعتباربخشی نظرات آن‌ها می‌گردد. همچنین توزیع سابقه، تجربه سازمان خدمتی جامعه نشان از همه‌گیر بودن جامعه آماری پژوهش دارد، لذا به نتایج آن می‌توان اعتماد کامل داشت.

۲- شاخص‌های آمار توصیفی: (شاخص‌های تمایل مرکزی و پراکندگی)

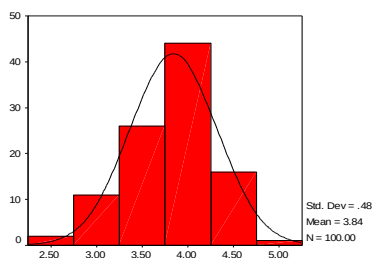
* تأثیر مؤلفه‌ها بر عامل انگیزه: تأثیر عامل غیر فیزیکی انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح با ۵ مؤلفه مورد ارزیابی قرار گرفت؛ که نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها به شرح زیر می‌باشد:

جدول شماره (۳): میانگین و انحراف معیار تأثیر مؤلفه‌ها انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح

مؤلفه	تعداد	حداقل	حداکثر	میانگین	انحراف معیار
احساس رسالت الهی	۱۰۰ نفر	۱	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۶۲۵۶
تنبیه متجاوز	۱۰۰ نفر	۲	۵ (خیلی زیاد)	۴/۰۹	۰/۸۸۸۷
دفاع همه‌جانبه	۱۰۰ نفر	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۶	۰/۵۰۲۹
احقاق حق	۱۰۰ نفر	۳	۵ (خیلی زیاد)	۴/۳	۰/۶۶۵۱
دریافت امتیازات مادی	۱۰۰ نفر	۳	۵ (خیلی زیاد)	۲/۸	۱/۱۵۱۷
میانگین	۱۰۰	۲/۵	۵	۴/۱۲۸۰	۰/۴۷۰۱

طبق ارقام مندرج در جدول میانگین تمام گویه‌ها به جز گویه‌های ۲ بالای ۴ (زیاد) و میانگین شاخص‌های ۴/۱۲۸۰ یعنی بالاتر از ۳ و انحراف معیار ۰/۴۷۰۱ می‌باشد؛ که مؤید تأثیر بالایی انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح است.

* آزمون توزیع داده‌ها نمودار- بافت‌نگار (هیستوگرام): نمودار بافت‌نگار نمایش مناسب از الگوی توزیع ارائه و نشان می‌دهد که آیا داده‌ها دارای توزیع نرمال هستند یا خیر؟

نمودار شماره (۱): تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح

ارقام مندرج در نمودارها نرمال بودن تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح را نشان می‌دهد.

۳- تحلیل استنباطی (تست فرضیات تحقیق): تحلیل واریانس (ANOVA) تحلیل یک طرفه برای آزمون تفاوت میانگین یک متغیر در بیش از دو گروه به کار می‌رود. در این تحقیق از آنجایی که پنج سطح داریم (طیف لیکرت) لذا از تحلیل واریانس استفاده می‌کنیم.

* رابطه نظر پاسخ‌گویان بر مبنای درجه:

جدول شماره (۴): تحلیل واریانس یک طرفه بر اساس درجه

درجه	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
سرلشکر	۱	۲۲/۰۰۰۰	-----	۲۲/۰۰	۲۲/۰۰
سرتیپ	۲	۲۰/۵۰۰۰	۰/۷۰۷۱	۲۰/۰۰	۲۱/۰۰
سرتیپ ۲	۲۴	۲۰/۴۱۶۷	۱/۹۷۶۳	۱۶/۰۰	۲۴/۰۰
سرهنگ	۶۹	۲۰/۷۵۳۶	۲/۵۴۶۱	۱۳/۰۰	۲۵/۰۰
سرهنگ ۲	۴	۱۹/۷۵۰۰	۱/۷۰۷۸	۱۸/۰۰	۲۲/۰۰
جمع کل	۱۰۰	۲۰/۶۴۰۰	۲/۳۵۰۷	۱۳/۰۰	۲۵/۰۰

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۴) تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح بر حسب درجه تفاوت معناداری وجود دارد. یعنی هرچه درجه نظامی افراد بیشتر باشد، تفاوت معنادارتر است.

جدول شماره (۵): مربوط به رابطه بین درجه جامعه و تأثیر عامل

سنجه	مجموع توان دوم تیمارها	درجه آزادی	میانگین توان دوم تیمارها	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۷/۱۴۵	۴	۱/۷۸۶	۰/۱۲۹	۰/۹۷۲
درون گروه‌ها	۵۳۹/۸۹۵	۹۵	۵/۶۸۳		
کل	۵۴۷/۰۴۰	۹۹	-----		

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۵)، سطح معنی‌داری (sig) بزرگ‌تر از ۵٪ است؛ یعنی بین نظر جامعه مبنی بر تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح و درجه نظامی آنان رابطه وجود ندارد.

* رابطه نظر پاسخ‌گویان بر مبنای تحصیلات:

جدول شماره (۶): تحلیل واریانس یک‌طرفه بر اساس درجه بر اساس تحصیلات

تحصیلات	فراوانی	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
دکتر	۲۴	۲۰/۰۰۰۰	۲/۰۸۵۱	۱۵/۰۰	۲۴/۰۰
فوق لیسانس	۵۰	۲۰/۹۲۰۰	۱/۹۸۸۱	۱۷/۰۰	۲۵/۰۰
لیسانس	۲۲	۲۰/۸۱۸۲	۳/۲۶۰۷	۱۳/۰۰	۲۵/۰۰
فوق دیپلم	۴	۲۰/۰۰۰۰	۲/۱۶۰۲	۱۸/۰۰	۲۳/۰۰
جمع	۱۰۰	۲۰/۶۴۰۰	۲/۳۵۰۷	۱۳/۰۰	۲۵/۰۰

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۶) سطح معنی‌داری (sig) بزرگ‌تر از ۵٪ است؛ یعنی بین نظر جامعه مبنی بر تأثیر عامل انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح و تحصیلات آنان رابطه وجود ندارد.

جدول شماره (۷): مربوط به رابطه بین تحصیلات جامعه و تأثیر عامل

سنجه	مجموع توان دوم تیمارها	درجه آزادی	میانگین توان دوم تیمارها	مقدار F	سطح معنی‌داری
بین گروه‌ها	۱۶/۰۸۷	۳	۵/۳۶۲	۰/۹۷۰	۰/۹۷۲
درون گروه‌ها	۵۳۰/۹۵۳	۹۶	۵/۵۳۱		
کل	۵۴۷/۰۴۰	۹۹	-----		

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۷) سطح معنی‌داری (sig) بزرگ‌تر از ۵٪ است؛ یعنی بین نظر جامعه مبنی بر تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح و تحصیلات آنان رابطه وجود ندارد.

۴- تحلیل همبستگی پیرسون: ابزاری برای تعیین نوع و درجه رابطه یک متغیر کمی با متغیر کمی دیگر است. ضریب همبستگی شدت رابطه و همچنین نوع رابطه (مستقیم یا معکوس) را نشان می‌دهد. این ضریب بین ۱ تا -۱ است و در صورت عدم وجود رابطه بین دو متغیر برابر صفر می‌باشد.

جدول شماره (۸): بررسی رابطه بین مؤلفه‌های انگیزه مؤثر در رسالت نیروهای مسلح

شاخص‌ها	رسالت الهی	تنبيه متجاوز	دفاع همه جانبه	احقاق حق	امتیازات مادی	تحصیلات	درجه
رسالت الهی	همبستگی	۱/۰۰۰	۰/۳۶۶	۰/۲۷۰	۰/۴۲۸	۰/۰۶۲	-۰/۱۴۳
	معنی داری	۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۷	۰/۰۰۰	۰/۵۳۷	۰/۱۵۷
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تنبيه متجاوز	همبستگی	۰/۳۶۶	۱/۰۰۰	۰/۲۵۴	۰/۴۳۶	۰/۰۸۱	۰/۰۰۸
	معنی داری	۰/۰۰۰	۰	۰/۰۱۱	۰/۰۰۰	۰/۸۳۵	۰/۹۳۸
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
دفاع همه جانبه	همبستگی	۰/۲۷۰	۰/۲۵۴	۱/۰۰۰	۰/۳۶۴	-۰/۰۴۷	-۰/۱۲۱
	معنی داری	۰/۰۰۷	۰/۰۱۱	۰	۰/۰۰۰	۰/۶۴۴	۰/۲۳۰
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
احقاق حق	همبستگی	۰/۴۲۸	۰/۴۳۶	۰/۳۶۴	۱/۰۰۰	۰/۱۳۳	-۰/۱۸۴
	معنی داری	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰	۰/۱۸۸	۰/۰۶۷
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
امتیازات مادی	همبستگی	۰/۰۶۲	۰/۰۸۱	۰/۰۳۷	۰/۱۳۳	۱/۰۰۰	۰/۲۰۶
	معنی داری	۰/۵۳۷	۰/۴۲۵	۰/۶۴۴	۰/۱۸۸	۰	۰/۰۴۰
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
تحصیلات	همبستگی	-۰/۱۲۱	۰/۰۲۱	۰/۰۵۵	-۰/۰۲۶	۰/۱۹۸	۰/۴۲۸
	معنی داری	۰/۲۳۲	۰/۸۳۵	۰/۵۸۷	۰/۷۹۹	۰/۰۴۹	۰/۰۴۹
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
درجه	همبستگی	-۰/۱۴۳	۰/۰۰۸	-۰/۱۲۱	-۰/۱۸۴	۰/۲۰۶	۱/۰۰۰
	معنی داری	۰/۱۵۷	۰/۹۳۸	۰/۲۳۰	۰/۰۶۷	۰/۰۴۰	۰
	فراوانی	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۸) بین عامل انگیزه و رسالت نیروهای مسلح رابطه وجود دارد؛ یعنی جامعه تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح را مهم و زیاد دانسته است. بررسی رابطه (همبستگی) تحلیل در سه سطح آمار توصیفی، ضریب همبستگی و آزمون T صورت گرفت؛ که نتایج تجزیه و تحلیل به شرح زیر است:

الف) خروجی اول:

جدول شماره (۹): شاخص‌های آماری

تعداد	میانگین	انحراف معیار
۱۰۰	۲۰/۶۴۰۰	۲/۳۵۰۷

برای بررسی رابطه (همبستگی) دو متغیر می‌توان فرضیه‌های آماری را به صورت زیر تعریف کرد:

همبستگی معنی‌داری بین انگیزه و تحقق رسالت نیروهای مسلح وجود ندارد: H_0

همبستگی معنی‌داری بین انگیزه و تحقق رسالت نیروهای مسلح وجود دارد: H_1

ب) خروجی دوم:

جدول شماره (۱۰): ضریب همبستگی

تعداد	ضریب همبستگی	سطح معنی‌داری
۱۰۰	۰/۶۶۳	۰/۰۰۰

با توجه به ارقام مندرج در جدول نظر به اینکه مقدار سطح معنی‌داری (sig) (۰/۰۰۰) می‌باشد، H_0 رد می‌شود؛ و فرضیه H_1 یعنی بین انگیزه و تحقق رسالت نیروهای مسلح همبستگی معنی‌داری وجود دارد. پذیرفته می‌شود.

ج) خروجی سوم: نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها برای آزمون T شرح زیر است:

جدول شماره (۱۱): آزمون T

SiG(2-tailed)	Paired Differences		t	df
	Mean	Std. Deviation		
۰/۰۰۰	-۱/۴۳۰۰	-۱/۹۴۵۰	-۷/۳۵۲	۹۹

بر اساس ارقام مندرج در جدول (۱۱) سطح معنی‌داری (۰/۰۰۰) می‌باشد. (Sig) آزمون کوچک‌تر از ۵٪ است بنابراین ($H_0: \mu_d = 0$) رد و ($H_1: \mu_d \neq 0$) پذیرفته می‌شود.

ه) آزمون میانگین یک جامعه (تست T): این آزمون برای متغیرهای کمی به کار می‌رود و در مواردی برای تشخیص تأثیر یا عدم تأثیر یک متغیر (ها) در وضعیت مورد بررسی استفاده می‌شود. به طوری که اگر

میانگین هر متغیر از حد معینی (در این تحقیق از متوسط) بیشتر بود، آن متغیر در پدیده مورد نظر مؤثر تلقی می‌شود. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح آزمون فرض و آمار استنباطی به شرح زیر می‌باشد.

الف) خروجی اول: آمار توصیفی مربوط به آزمون فرض پیرامون تعداد داده‌ها، میانگین و انحراف معیار می‌باشد.

جدول شماره (۱۲): آزمون فرض

تعداد داده‌ها	میانگین	انحراف معیار
۱۰۰	۴/۱۲۸۰	۰/۴۷۰۱

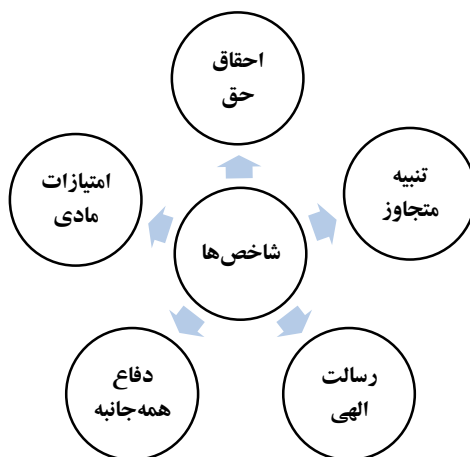
بر اساس ارقام مندرج در جدول (۱۲) تأثیر انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح از حد متوسط (۳) بیشتر است. بدین معنا که از نظر جامعه، انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح تأثیر زیاد دارد.

الف) خروجی دوم: تجزیه و تحلیل مربوط به آمار استنباطی است.

جدول شماره (۱۳): آمار استنباطی

مقدار آماره T	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اختلاف میانگین
۲۳/۹۹۳	۹۹	۰/۰۰۰	۱/۱۲۸۰

نظر به ارقام مندرج در جدول که سطح معنی‌داری کمتر از ۵ درصد می‌باشد فرضیه تحقیق تأیید می‌شود. نظر به ضریب لاوשה شاخص‌ها که تمامی بالاتر از ۰/۷، ضریب آلفای کرونباخ که ۰/۸۵۴، میانگین شاخص‌ها که بالاتر ۳ و ۴/۱۲ و انحراف معیار ۰/۴۷۰۱ تعیین گردید مدل مفهومی مستخرج از تجزیه و تحلیل داده‌ها به شرح زیر ترسیم می‌گردد:

شکل شماره (۲): مدل مفهومی تحقیق مستخرج از تجزیه و تحلیل داده‌ها (نگارنده: ۱۳۹۹)

بحث و نتیجه‌گیری

۱- **نتیجه‌گیری:** به‌طور کلی تدوین گزارش تحقیق آخرین مرحله فرایند پژوهشی به شمار می‌رود؛ زیرا اغلب پژوهش‌های علوم رفتاری به‌منظور هدف‌های بنیادی و کاربردی در زمینه‌های مختلف انجام می‌شود. اگر پژوهشگر نتواند نظرات و نتایج تحقیق خود را به‌صورت روشن و قابل‌فهم بیان کند، به کار علمی وی لطمه خواهد خورد (سرمد، ۱۳۷۶: ۵۸). نظر به شاخص‌های عامل انگیزه احصاء شده از مبانی ارزشی و نظر جامعه پیرامون شاخص‌ها که با رتبه بالا مورد تأکید قرار گرفت برای نوشتار نتایج زیر مترتب است.

* **تأیید فرضیه:** بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها از جمله آزمون آمار استنباطی نظر به اینکه درجه آزادی ۹۹ با توجه معنی‌داری ۰/۰۰۰ یعنی از ۵٪ کمتر است و اختلاف میانگین ۱/۱۲۸۰ می‌باشد لذا فرضیه تحقیق تأیید می‌شود.

* **ظرفیت‌سازی:** نظر به رتبه بالا جامعه در خصوص تأثیر شاخص‌های انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح؛ طیف کاملی از گزینه‌ها یک دفاع لایه‌بندی شده تحت عنوان پنج ظرفیت به شرح زیر برای نظام اسلامی شکل گرفته است:

الف) ظرفیت‌سازی مقابله با تهدیدات سخت: نظر به رسالت: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ لَيْسَ تَقُومُ الرَّعِيَّةُ إِلَّا بِهِمْ» و کار رعیت جز به آن‌ها استقامت نپذیرد. نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام و شاخص تنبیه متجاوز با میانگین ۴/۰۹ و انحراف معیار ۸۸۸۷/۰ و تحقق سه هدف ملی: وطن‌دوستی، اعتماد به نفس و شناخت (صحیفه نور، ج ۲۱: ۲۸۳). مستخرج از اندیشه دفاعی امام خمینی (ره) و این فراز از رهنمودهای

فرماندهی کل قوا (مدظله) مبنی بر اینکه: «... مسئولین جمهوری اسلامی با همان روحیه شهادت طلبی که با آن روحیه وارد میدان انقلاب شدند، با همان روحیه‌ای که با آن روحیه وارد میدان جنگ شدند، با روحیه آمادگی برای کشته شدن در راه خدا تا آخرین قطره خون در راه آرمان‌های انقلاب اسلامی با قاطعیت و قدرت ایستادند» (امام خامنه‌ای: ۱۳۶۷/۰۹/۰۳). بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات سخت دشمنان که نماد آن در دفاع مقدس مشهود است برای نظام اسلامی شکل می‌گیرد.

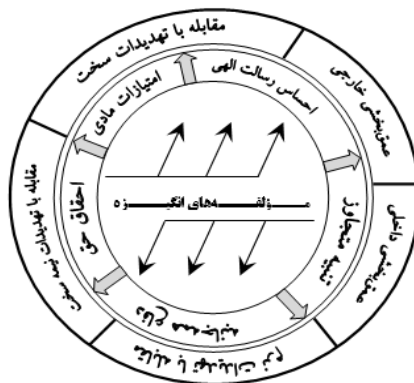
ب) ظرفیت‌سازی مقابله با تهدیدات نیم‌سخت: نظر به رسالت: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... حُصُونُ الرِّعْيَةِ». دژهای استوار رعیت‌اند. نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام و شاخص دفاع همه‌جانبه با میانگین ۴/۶ و انحراف معیار ۵۰۲۹٪ و سه اهداف ملی جنگ یعنی: رشد صنایع نظامی، اثبات مظلومیت و تحکیم و تثبیت انقلاب (صحیفه نور، ج ۲۱: ۲۸۳) مستخرج از اندیشه دفاعی امام خمینی (ره) و این فراز از رهنمودهای فرماندهی کل قوا (مدظله) مبنی بر اینکه: «... یکی از این برکات این بود که چون ما به سلاح احتیاج داشتیم و دیگران به ما نمی‌دادند مجبور شدیم روی استعدادها و موجودی خودمان حساب کنیم و همین کار را هم کردیم و نتیجه هم گرفتیم؛ بنابراین ما جرئت اقدام و خلاقیت و ابتکار را هم پیدا کرده‌ایم و این از برکات جنگ بود...» (امام خامنه‌ای: ۱۳۸۴/۰۷/۰۱) بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات نیمه سخت دشمنان که نماد آن قدرت مقابله نظام با تاکتیک‌های دشمن در هشت سال دفاع مقدس، شکست توطئه‌های دشمنان در چهار دهه گذشته و ورود سرافرازانه به گام دوم انقلاب اسلامی است. برای نظام اسلامی شکل گرفته است.

ج) ظرفیت‌سازی مقابله با تهدیدات نرم: نظر به رسالت: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ عِزُّ الدِّينِ». دین خدا به آن‌ها عزت یابد. نیروهای مسلح در نظام اسلامی، میانگین ۴/۶ و انحراف معیار ۶۲۵۶٪ شاخص رسالت الهی و تحقق اهداف بین‌المللی جنگ: ذلت استکبار، استمرار اسلام انقلابی و رسوایی جهان‌خواران (صحیفه نور، ج ۲۱: ۲۸۳). مستخرج از اندیشه دفاعی امام خمینی (ره) و رهنمودهای فرمانده کل قوا (مدظله) مبنی بر اینکه: «... امتحان جنگ تحمیلی، یک امتحان بزرگ بود؛ ملت در این امتحان پیروز شد. نه فقط پیروزی در جنگ - که آن بود - مهم‌تر از آن، پیروزی در معیارهای معنوی و الهی بود؛ چون صبر خود را نشان داد، ایثار خود را نشان داد، بصیرت خود را، فداکاری خود را، آمادگی خود را برای حرکت در راه خدا نشان داد. خدای متعال این ملت را ترقی داد و بالا برد تا امروز» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۹/۱۰/۱۹). بهترین ظرفیت مقابله با تهدیدات نرم دشمنان، برای نظام اسلامی شکل گرفته است.

(د) ظرفیت‌سازی عمق‌بخشی داخلی: نظر به رسالت: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ سُبُلُ الْأَمْنِ». راه‌ها به آن‌ها امن گردد. نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام و شاخص دریافت امتیاز با میانگین ۲/۸ انحراف معیار ۱/۸۹۸۹ و تحقق سه هدف ملی جنگ یعنی: وطن‌دوستی، اثبات مظلومیت و استحکام‌بخشی انقلاب (صحیفه نور، ج ۲۱: ۲۸۳). مستخرج از اندیشه دفاعی امام خمینی(ره) و رهنمودهای فرمانده کل قوا (مدظله) مبنی بر اینکه: «... این هشت سال، مظهری از برترین صفاتی است که یک جامعه می‌تواند به آن‌ها ببالد و از جوانان خودش انتظار داشته باشد؛ یعنی دفاع مقدس مظهر حماسه است، مظهر معنویت و دین‌داری است، مظهر آرمان‌خواهی است، مظهر ایثار و از خودگذشتگی است، مظهر ایستادگی و پایداری و مقاومت است، مظهر تدبیر و حکمت است...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۸۸/۰۶/۲۴). بهترین ظرفیت عمق‌بخشی داخلی برای نظام اسلامی شکل گرفته است.

(ه) ظرفیت‌سازی عمق‌بخشی خارجی: نظر به رسالت: «فَالْجُنُودُ بِإِذْنِ اللَّهِ... وَ زَيْنُ الْوُلَاةِ». زینت والیان. نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام و مؤلفه احقاق حق با میانگین ۴/۳ انحراف معیار ۶۶۵۱٪ و تحقق سه هدف بین‌المللی جنگ یعنی: صدور انقلاب، شکست ابهت ابرقدرت‌ها و الگوسازی مبارزه (صحیفه نور، ج ۲۱: ۲۸۳). مستخرج از اندیشه دفاعی امام خمینی(ره) و این فراز از رهنمودهای فرمانده کل قوا (مدظله) مبنی بر اینکه: «... دفاع مقدس در اوج حملات رسانه‌ای دشمنان ایران، خود به یک «رسانه‌ی رسا و صدای بلند» تبدیل شد و با نشان دادن شجاعت، وحدت، همت و مقاومت ملی ایرانیان، برای این ملت در جهان ارزش و وجهه درست کرد...» (امام خامنه‌ای، ۱۳۹۹/۰۶/۳۱). بهترین ظرفیت عمق‌بخشی خارجی برای نظام اسلامی شکل گرفته است.

شکل شماره (۳): مدل مفهومی مستخرج از نتایج تحقیق (نگارندگان: ۱۴۰۰)

۲- پیشنهادها: در راستای بهره‌گیری بهینه از ظرفیت انگیزه در تحقق رسالت نیروهای مسلح پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

الف) گزینش در جذب: نظر به نقش رویکردهای پنج‌گانه انگیزه در تحول منابع انسانی نیروهای مسلح و تحقق رسالت‌ها و تأثیر شایستگی‌های منابع انسانی در بهره‌گیری از ظرفیت‌ها که در اندیشه دفاعی حضرت علی(ع) چنین ترسیم شده: «... ثُمَّ الصَّقُّ بِذَوَى الْمَرْوَاتِ وَالْأَحْسَابِ وَ أَهْلِ الْبُيُوتَاتِ الصَّالِحَةِ وَ السَّوَابِقِ الْحَسَنَةِ، ثُمَّ أَهْلُ النَّجْدَةِ وَ الشَّجَاعَةِ وَ السَّخَاءِ وَ السَّمَاخَةِ، فَإِنَّهُمْ جَمَاعٌ مِنَ الْكَرَمِ وَ شُعْبٌ مِنَ الْعُرْفِ». آنگاه به مردم صاحب حسب و خوش‌نام پیوند، از خاندان‌های صالح که سابقه‌ای نیکو دارند و نیز پیوند خود با سلحشوران و دلیران و سخاوتمندان و جوانمردان استوار نمای... (فیض الاسلام، ۱۳۶۵، نامه ۵۳). می‌طلبید کارگروه متشکل از اداره منابع انسانی سطوح عالی نیروهای مسلح به‌صورت سالیان تشکیل و با توجه به رسالت‌ها نسبت به بازتعریف گزینش منابع انسانی اقدام تا شایسته‌ترین عناصر جذب نیروهای مسلح شوند.

ب) گزینش در انتصاب: نظر به ویژگی‌های فرماندهان مؤثر در ارتقاء انگیزه نیروهای مسلح در فرایند نبرد که در اندیشه دفاعی حضرت علی(ع) چنین تبیین و ترسیم شده: «كُنَّا إِذَا اخْمَرَ الْأَبْسُ اتَّقَيْنَا بِرَسُولِ اللَّهِ (ص) فَلَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنَّا أَقْرَبَ إِلَى الْعَدُوِّ مِنْهُ» (نهج‌البلاغه، حکمت ۹). هنگامی که آتش جنگ شعله‌ور می‌شد ما به پیامبر اکرم(ص) پناه می‌بردیم و او از همه به دشمن نزدیک‌تر بود؛ و رویکرد فوق که در اندیشه دفاعی فرمانده معظم کل قوا چنین ترسیم شده: «... شما (فرماندهان مدیران) قله‌اید، رؤسا هستید از شما می‌جوشد، باید بجوشد و سرریز شود، همه چیزهای خوب و برود به بدنه؛ تدبیر، ایمان، توکل، عقل، تحرک، انگیزه، نشاط کاری، احساس امید، این‌ها باید از شما همین‌طور بریزد از این قله به بدنه...» (سلامی، ۱۳۸۹: ۳۴) می‌طلبید کارگروهی متشکل از اداره بازرسی سطوح عالی نیروهای مسلح به‌صورت سالیان تشکیل و نسبت به اصلاح منشور گزینش در انتصابات اقدام؛ تا شایسته‌ترین فرماندهان در سطوح مختلف سازمان منصوب گردند.

ج) گزینش در آموزش: نظر به رسالت آموزش در اندیشه دفاعی حضرت علی(ع) چون: «... اغْزَوْهُمْ قَبْلَ أَنْ يَغْزَوْكُمْ» - پیش از اینکه با دشمن بجنگید آمادگی کامل را داشته باشید... (مکارم‌شیرازی ۱۳۹۰، ج ۲: ۱۳۱)؛ و رسالت آموزش در اندیشه دفاعی فرمانده معظم کل قوا مبنی بر: «... نوشهر که مرکز آموزشی مجهز و کارآمدی است، مرکز بسیار مهمی می‌باشد. باید روزبه‌روز بر ایمان جوان‌های مؤمنی که در دستگاه‌های نظامی به ما می‌پیوندند، بیفزاییم و آن‌ها را به همان شیوه‌ای که انقلاب می‌پسندد، پیش ببریم

و این امر بسیار مهمی است...» (سیاری، ۱۳۹۰: ۱۵۵). می‌طلبید کارگروهی متشکل از اداره آموزش، بازرسی و نیروی انسانی به صورت سالیان تشکیل و نسبت به اصلاح منشور گزینش اقدام تا شایسته‌ترین عناصر جذب آموزش گردند.

منابع و مأخذ

۱. قرآن کریم، ترجمه الهی قمشه‌ای.
۲. نهج البلاغه، ترجمه دشتی.
۳. احسانی، حسنعلی (۱۳۸۸)، **انگیزش و دفاع مقدس**، قم: زمزم هدایت.
۴. احمدوند، علی‌محمد و یآوری بافقی، امیرحسین (۱۳۸۷)، «الگوی توسعه منابع انسانی در پلیس جمهوری اسلامی»، **فصلنامه دانش انتظامی**، شماره اول، تهران.
۵. احمدی، اسماعیل (۱۳۹۵)، **نقش عراق در تهاجم احتمالی امریکا به ج.ا.ا و ارائه راهبرد در قبال آن، رساله دکتری**، تهران: دانشگاه دفاع ملی.
۶. بگری، صمد و دیگران (۱۳۹۶) «بررسی عوامل انگیزشی دانشجویان دانشگاه افسری امام علی(ع) برای شرکت در ورزش و فعالیت‌های بدنی»، **فصلنامه مدیریت نظامی**، سال هفدهم، شماره ۳.
۷. پارسا، محمد (۱۳۸۰)، **زمینه روانشناسی**، چ ۶، بی‌جا: بعثت.
۸. پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری (www.leader.ir)
۹. حافظنیا محمدرضا (۱۳۸۹)، **مقدمه‌ای بر روش تحقیق در علوم انسانی**، تهران: سمت.
۱۰. حریری، نجلا و دیگران (۱۳۹۳)، «رابطه اخلاق کار اسلامی و انگیزش کارکنان»، **فصلنامه مطالعات منابع انسانی**، سال سوم، شماره ۱۵.
۱۱. خان احمدی، اسماعیل (۱۳۹۷)، «رسالت نیروهای مسلح در نظام سیاسی اسلام از دید نهج‌البلاغه»، **فصلنامه مدیریت و پژوهش‌های دفاعی**، سال هفدهم، شماره ۸۶.
۱۲. خان‌احمدی، اسماعیل (۱۳۹۹)، «شایستگی فرماندهان در تحقق امنیت پایدار»، **فصلنامه مطالعات راهبردی ناجا**، شماره ۱۶.
۱۳. خمینی، روح‌الله(امام) (۱۳۶۹)، **صحیفه نور**، تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی(ره).
۱۴. خمینی، روح‌الله(امام) (۱۳۷۸)، **وصیت‌نامه الهی سیاسی**، تهران: انتشارات احیاء.
۱۵. دلخواه، جلیل و دیگران (۱۳۹۹)، «تفاوت‌های نسلی انگیزه خدمت عمومی کارکنان»، **فصلنامه مدیریت منابع انسانی**، سال هشتم، شماره ۳.
۱۶. رابینز، استفین پی (۱۳۷۸)، **مبانی رفتار سازمانی**، ترجمه: علی پارسائیان و سید محمد اعرابی، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
۱۷. رستمی، محمود (۱۳۸۶)، **فرهنگ و واژگان نظامی**، تهران: ایران سبز.

۱۸. سرمد، زهره و دیگران (۱۳۷۶)، *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، تهران: آگاه.
۱۹. سلامی، حسین، (۱۳۸۹)، *فرماندهی و رهبری نظامی*، تهران: مرکز چاپ سپاه.
۲۰. سیاری، حبیب‌الله و همکاران (۱۳۹۰)، *نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران؛ نیروی دریای راهبردی*، تهران: ندجا.
۲۱. شجاعی، محمدصادق (۱۳۸۵)، *دیدگاه روان‌شناختی حضرت آیت‌الله مصباح یزدی*، تهران: مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره).
۲۲. شکوهی، حسین (۱۳۹۵)، «سازوکارهای مناسب برای ارتقای روحیه و انگیزه کارکنان نیروهای مسلح»، *فصلنامه راهبرد دفاعی*، سال چهاردهم، شماره ۵۵.
۲۳. عبدی، هوشنگ (۱۳۸۱)، *بررسی تأثیر عوامل بر ترساز توان رزم در پیروزی عملیات والفجر ۸*، تهران: دانشگاه امام حسین (ع).
۲۴. عصمتی‌پور، محمدحسین (۱۳۷۹)، *آشنایی با نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران*، تهران: مرکز چاپ سپاه.
۲۵. عمید، حسن (۱۳۷۷)، *فرهنگ فارسی*، چ ۱۱، تهران: چاپخانه سپهر.
۲۶. فیض‌الاسلام سید علی‌نقی، (۱۳۶۵)، *شرح نهج‌البلاغه*، قم: انتشارات فقیه.
۲۷. ماه‌پیکر، یاور (۱۳۹۵)، *فرهنگ و آموزش نظام*، تهران: روناس.
۲۸. مختاری، هادی (۱۳۹۴)، «نقش انگیزش در مدیریت منابع انسانی از منظر قرآن»، *ماهنامه پژوهش‌های مدیریت و حسابداری*، شماره ۱۱-۱۲.
۲۹. مکارم‌شیرازی، ناصر و همکاران (۱۳۹۰)، *پیام امیرالمؤمنین شرح جدیدی بر نهج‌البلاغه*، قم: علی ابن ابی‌طالب.
۳۰. نائینی، علی‌محمد (۱۳۸۵)، *مدیریت و طرح‌ریزی نیروی انسانی*، تهران: معاونت آموزش.